

JOK-BLADET

3 - 2016

Järvafältets Ornitologiska Klubb

Gröngöling Foto: Olle Bernard

Mindre sumphöna ny art på Järvafältet, se sida 4.

Järvafältets rara rastande änder presenteras på sidorna 10-11.

REDAKTÖRENS SIDA

Tyvär ser inte detta nummer av JOK-bladet lika trevligt som de tidigare vilket beror på att Gisela Pacerek, som ansvarar för bladets design, är sjukskriven.

Vi hoppas givetvis på att Gisela kryar på sig så snart som möjligt. Beträffande detta nummer får ni försöka hålla till godo med det som undertecknad åstadkommit. Texten är den planerade, däremot motsvarar inte layouten den som Gisela skulle ha presenterat.

Rödrom vid Säbysjöns fågeltorn.
Foto: Olle Bernard

JOK-bladet 2016-08-25

Redaktör: Olle Bernard, som ansvarar för text och bild där annat ej anges.
olle.bernard@gmail.com

Klubbens hemsida:
jokhemsida.se

Web-master: Sophie Hellmin
sophie@lilla-bus.com

Layout: Olle Bernard

Tryck: Tennigraf

Stort tack .....
till Stig Holmstedt och Ulf Svahn för textbidrag samt till de fotografer som förgyllt bladet med sina bilder.

JOKs Plusgironummer
580 132-9

Sedan föregående medlemsblad har JOK hunnit med att fira 55-årsjubileum. Dessutom har en häcknings-säsong passerat och nu är det redan tid för att bevaka höststräcket över vårt område.

Häckningsresultatet på Järvafältet var även i år blandat, vilket väl får anses vara normalt för området. På den positiva sidan finns häckningar av t ex brun kärrhök, fiskgjuse, sångsvan, rördrom, trana, storlom och svarthakedopping.

Vi har dessutom kunnat glädjas åt att en ny art för Järvafältet upptäckts. Den nya arten mindre sumphöna uppehöll sig vid södra delen av Ravalen under några veckor. Sumphönan är hittills i år den fågel som lockat mest skådare till Järvafältet, d v s om vi undantar den mångårigt övervintrande publikfavoriten vattenrall vid Råstasjön.

Extra trevligt är att JOKs ”egen dopping”, d v s svart-hakedoppingen, återkommit som häckfågel på norra delen av Järvafältet. Senast en lyckad häckning av arten genomfördes i detta område var vid Ravalen år 2005.

Det aktuella doppingparet, som häckade i Järfälla kyrkparksdamm, lyckades t o m föda upp en s k andrakull.

Vid Ravalen uppehöll sig en gråhakedopping under tämligen lång tid, även inkluderat en del av artens häckningssäsong. Det är väl därför klart möjligt att gråhakedopping kan bli nästa häckfågel på Järvafältet, i synnerhet som att arten verkar öka i antal.

Ombyggnaden av Stäket-Rotebroleden (väg nr 267) har påbörjats. I bygget ingår även två faunapassager vid den hårt trafikerade vägen.

Förhoppningen är att passagera utförs tillräckligt breda, och att djuren så snart som möjligt lär sig nyttja dessa.

I vårt område tvingas man tyvärr även notera negativa skeenden.

Bland dessa är att antalet häckande änder var färre i bl a Säbysjön. Antalet andungar, som nådde flygg ålder, var anmärkningsvärt litet.

Trenden med ett långsamt ökat antal häckande grågäss i området bröts tyvärr i år.

Skrattmåsar vid Säbysjön drabbades i år av hårt predatortryck, detta av främst räv, vilket medförde att många måsar misslyckades och avbröt häckningen.

Med ett mindre antal skrattmåsar vid sjön, minskar också antalet häckande änder på lokalen. Flera andarter uppsöker under häckningstid skrattmåskolonier för att nyttja måsarnas skydd.

Över tjugo nya medlemmar hälsas välkomna till JOK och vi bör närma oss antalet

TEXT:
OLLE BERNARD, REDAKTÖR

500 medlemmar.

PS: P g a Giselas sjukdom har arbetet med detta JOK-blad i princip varit ett s k enmansverk, vilket inte utgör en lösning för klubbtidningens framtid/DS.

Säbysjöns båda storlomspår fick fram två ungar vardera, men endast en av dessa fyra nådde flygg ålder.
Foto: Olle Bernard

JOK fyller 55

JOK bildades 1961 vilket innebär att klubben i år fyller 55 år, något som givetvis krävde en fest.

Den 8/4 samlades därför närmare 50 medlemmar på en restaurang i Häggvik för att gemensamt fira vår klubb.

I samband med traditionellt välkomnande inkluderat välkomstdrink, passade vi på att harrangera två nya hjältar. Först ut var Bengt Sundberg som under våren utsetts till Järvafältets hjälte och därefter Hasse Ivarsson, även han nybliven hjälte, men i detta fall för ett starkt och framgångsrikt engagemang för att rädda Råstasjön.

Efter hurrandet för våra nya hjältar och diverse mingel påbörjades festmiddagen, som utgjordes av en riklig och mycket välsmakande jubileumsbuffé.

Jubileumstoastmaster och tillika allsångsledare var traditionsenligt Henrik Waldenström. I år presenterades t o m ett nytt jubileumsvishäfte, vilket lockade oss till att göra vårt allra bästa, då vi stämde upp i följande rader från häftetets första sida: "Lär av fåglars skara, stäm din näbb, fyll ditt bröst, och sjung nu bara".

"Henkan" var som alltid i god form och såg till att alla deltog i allsången efter bästa förmåga, d v s precis som det ska vara vid denna typ av övning. Vi tog i så att vi nog väckte upp Evert Taube i sin himmel, när han fick höra vårt skönsjungande av Rosa på bal, Havsörnsvalsen, Dans på Sunnanö och Calle Schewens vals.

Göran Lettstrand inledde kvällsövningarna med en fågel frågetävling, som denna gång innehöll ett gäng av Görans allra suddigaste fågelbilder. Att försöka arta bildernas fåglar var minst sagt knepigt. Den allra svåraste bilden var definitivt den sista, som bara visade upp några vattenringar efter en fågel som nyss försvunnet genom ett dyk under vattenytan.

Johan Wallin presenterade en odysse över vad som hänt på Järvafältet under de senaste fem åren. Vi bjöds bl a på för många av oss tråkiga bilder visande Barkarby flygfälts snabba förvandling till en storstad. Betydligt trevligare var bilder på Säbysjöns nya fågeltorn och inte minst på de fantastiska fåglar som observerats på Järvafältet under de sista fem åren. Bland dessa kan stäppvipa, tjockfot, vit stork och jättehavsörn nämnas.

Hasse Ivarsson berättade och visade bilder om Råstasjöns räddning. Vårens positiva besked om sjöns bevarande kom lika glädjande som överraskande för många och självklart belönades denna framgång med stort jubel.

Stig Holmstedt flyttade oss tillbaka till flydda tider och berättade bl a om JOKs framgångsrika arbete vid Dalälven. Genom en otrolig mängd arbetstimmar, i form av bl a inventeringar och s k pappersarbete, bidrog vår

klubb starkt till att det aktuella och mycket värdefulla området vid Dalälven så småningom utvecklades till "Färnebofjärdens Nationalpark".

Kvällens bildvisning avslutades med några riktigt gamla s k nostalgibilder, som bl a visade JOKare på vinterexkursion i Sjaunja med snörik och tuff övernattnings i militärfält. Det verkar som att JOKarna var betydligt spänstigare förr, åtminstone var de yngre.

Bildvisningen innehöll givetvis en kaffepaus, för utan fika klarar sig inte många JOKare särskilt länge.

Kaffepausen förgylldes av vacker musik framförd av JOKaren Björn Sjögren (sång) med ackompanjemang av Gregor Hendler på barockgitarr.

Ett stort tack till alla som medverkade vid jubileumsfesten. Både som glada gäster och i olika form av underhållare.

Ett extra stort tack till Anders Lindberg och Gunnar Bergkvist, som både tog initiativ till och arrangerade festen.

PS: Nu är det bara fem år kvar till nästa jubileumsfest.

JOK 55

Festfotograf: Olle Bernard

Den hittills mest sällsynta fågel som under JOKs 55-åriga historia observerats på Järvafältet (jan-feb 2009), är Sveriges hittills enda fynd av gulbrynad sparv. Den rara sparven kryssades av flera tusen vid klubbens matning söder om Säbysjön. Foto: Olle Bernard.

Mindre sumphöna – ny art på Järvafältet

På morgonen den 13/6 tog ”Matte” Weiland som så ofta förr en tur till Ravalen för att kolla läget. Dagens tur visade sig dock snabbt utvecklas till en mycket annorlunda skådardag.

Vid sjöns sydöstra utsiktspunkt gjorde ”Matte” även denna morgon ett stopp, och denna gång hördes ett läte som han aldrig tidigare upplevt på Järvafältet.

Från sjöns motsatta sida, dvs från vassområdet i Ravalens sydvästra del, hördes något som verkade mycket likt lätet av en mindre sumphöna. För att kunna höra det spännande lätet bättre förflyttade ”Matte” sig raskt till det populära och höga utsiktsberget vid Ravalens sydvästra ände. Härifrån hördes den mindre sumphönan mycket bra och den nya arten för Järvafältet kunde larmas ut på såväl riks- som lokallarm.

Antalet skådare strömmade snabbt till, men sumphönan hördes allt glesare allteftersom dagen framskred. Lyckligtvis stannade sumphönan kvar i över två veckor och därför hann många ta sig till Ravalen för att

lyssna på Järvafältets första mindre sumphöna.

I Erik Rosenbergs klassiska ”Fåglar i Sverige” beskrivs den mindre sumphönans hanläte enligt följande: ”liksom nedramlande skrockande kva kva kva-kva-kva-va-va-a-a-a”.

Detta läte fick således åtskilliga skådare njuta av vid besök av Ravalens södra del under perioden 13/6-2/7. Detta ofta i en kvällsskymning som bidrog till att skapa den härliga stämning, vilken gärna kopplas till nattaktiva fåglar.

Under perioden 22/5-8/6 hördes en mindre sumphöna vid Vallentunasjön och det är möjligt att detta var samma mindre sumphöna som några dagar senare upptäcktes i Ravalen.

Totalt har ca 380 st mindre sumphönor hittills observerats i landet och nu kan arten således även räknas in bland Järvafältets observerade fåglar.

PS: Den 13/5 2013 rapporterades en mindre sumphöna i södra delen av Säbysjön, men detta fynd har inte godkänts av Stockholms RRK.

Stämningsbild med kvällslyssning av den mindre sumphönan vid utsiktsberget söder om Ravalen.
Foto:
Krisztian Budavari

Långstannande gråhakedopping i Ravalen

Under perioden 13/4-1/7 observerades en gråhakedopping vid åtskilliga tillfällen i Ravalen.

Vid periodens inledning rapporterades inte gråhakedoppingen dagligen, men så småningom blev den mycket trogen Ravalen och under juni upplevdes doppingen som stationär i sjöns södra del.

Den långstannande gråhakedoppingen i Ravalen.
Foto:
Krisztian Budavari

Eftersom gråhakedoppingen verkade trivas mycket bra i Ravalen, kan vi kanske våga hoppas på att den återvänder till sjön nästa år. Och gärna med en partner.

Och kanske är det t o m så att gråhakedopping blir nästa häckande fågelart på Järvafältet.

Observationer av gråhakedoppingar på Järvafältet under 2000-talet:

2001.04.21 1 ex. rastade i Säbysjöns södra del.
2004.05.16 1 ex. rastade i Ravalen.
2005.04.24-05.06 1 ex. rastade i Ravalen med tyvärr med bruten vinge. Hittades död den 6/5.
2014.04.18 1 ex. rastade i Ravalen.
2015.06.05 1 ex. rastade i Säbysjöns södra del.
2016.04.13- 07.02 1 ex. i Ravalen.

”Årets värstinghäckare”

Bland alla fåglar som i år häckat på Järvafältet är det två par som kan vara värda ett extra omnämnande.

Fiskgjusar vid Säbysjön

Till det första ”värstingparet” utses Säbysjöns fiskgjusar. När detta gjuspar återvände från övervintringen i Västafrika, möttes de av en syn som säkert inte var vad gjusarna hade önskat eller förväntat sig.

Under den gångna vintern hade deras bo ute på Kärleksholmen i Säbysjön tyvärr blåst ner. Eftersom det finns ytterligare ett fiskgjusebo vid Säbysjön, kan man tycka att det borde ha varit lämpligt för gjusarna att nyttja detta i år.

Att bygga ett nytt bo på Kärleksholmen, deras favoritplats, upplevdes ta alldeles för lång tid och därmed kanske omöjliggöra en häckning.

Fiskgjuseparet överraskade emellertid genom att mycket snabbt bygga ett nytt bo högst upp i deras gamla tall på Kärleksholmen. Ett bo som fick ersätta det nerblåsta.

Till mångas förvåning blev boet klart i mycket god och eftersom övriga häckningsbestyr var långt gångna kunde honan börja ruva redan ca den 21/4, vilket utgör en rekordtidig ruvningsstart för sjöns fiskgjusar.

Årets häckningsresultat, med tre flygga ungar hos Säbysjöns fiskgjusepar, tangerar det bästa som noterats sedan arten började häcka på lokalen år 2007.

Med årets häckningsförutsättningar, att först ersätta ett nerblåst bo med ett nytt och dessutom klara av att föda upp tre ungar vid en sjö som dessutom inte är helt störningsfri, belönas Säbysjöns fiskgjusepar med utnämningen ”Årets värstinghäckare”.

Fiskgjuseförälder övervakar ungar
första flygförsök.
Foto: Olle Bernard

Svarthakedoppingar vid Järfälla kyrkdamm

År 2015 bestämde sig ett svarthakedoppingpar för att försöka häcka i den nyanlagda dammen vid Järfälla kyrka. Dammen ingår i reningsprocessen av dagvatten från bl a den nya Barkarbystaden.

Tyvärr blev doppingparets första år vid kyrkdammen totalt misslyckat. Paret uppvisade massor med energi och hann under den första häckningssäsongen med att bygg tre bon i dammen. Och inte nog med detta, man lade en omgång ägg i varje bo. Dessa ruvades dessutom under en tid, innan häckningen avbröts. Vad som då återstod var tre förstörda bon med övergivna ägg. Definitivt ingen trevlig syn.

Orsaken till svarhakedoppingparets misslyckande saknar fortfarande en förklaring. Predatorer i form av räv eller mink kan vara en orsak. En annan kan vara att dammens vattennivå varierat så att doppingarnas bo-placering missgynnats.

Nåväl, det blev ett nytt år och det envisa svarthakedoppingparet återkom till kyrkparkens damm. Vi höll givetvis tummarna för att doppingarna skulle göra ett nytt häckningsförsök och då givetvis ett lyckat sådant.

Senast svarthakedoppingar häckade på norra Järvafältet var för över tio år sedan (Ravalen år 2005), så en lyckad häckning av arten i området var mycket efterlängtat.

Dammens doppingar verkade ha glömt fjolårets misslyckande, utan byggde tämligen raskt ett ganska så väl dolt bo.

Ruvning inleddes i början av maj och i senare delen av samma månad visade paret upp fyra ungar. Mycket glädjande. Tillräckligt med lämplig föda fanns uppenbart i dammen, eftersom deras fyra ungar ganska så snabbt nådde flygg ålder.

Sagan om kyrkdammens idoga och envisa svarthakedoppingar tog inte slut med detta. Paret började, redan innan den första kullen lämnat lokalen, ruva på en ny omgång ägg. Det verkade som att doppingarna var revanschsugna och försökte ta igen fjolåret. Den 17-18/7 kläcktes två nya svarthakedoppingungar fram och i slutet av augusti ser det ut som att båda ungarna kommer att nå flygg ålder.

Det verkar vara tämligen sällan konstaterat att ett svarthakedoppingpar lyckats ruva fram två kullar och i synnerhet att ungarna i kull nr två också blir flygga.

Svarthakedopping med en andrakull (2 ungar)
vid Järfälla kyrkdamm. Foto: Olle Bernard

Några av årets Järvafältshäckningar

Sångsvan

Under häckningssäsongens inledning observerades sångsvanspar i samtliga sjöar på norra Järvafältet och därför förväntade vi oss flera häckningar i området. Det visade sig dock till slut att det bara blev sångsvansparet vid Väsby sjöäng som kunde visa upp ungar. Från början var dessa 5 st, men decimerades så småningom till 3 st.

Grågås

Vid Säby strandäng noterades lyckade häckningar för fyra grågåspar. Dessutom konstaterades den allra första häckningen av arten vid Översjön. Totalt häckade således fem grågåspar på Järvafältet, vilket tyvärr uppvisar en negativ trend för artens etablering i området. År 2015 häckade totalt nio par framgångsrikt på Järvafältets norra del.

Storlom

Norra Järvafältets tre storlomspår inledde häckningssäsongen mycket starkt och de båda paren i Säbysjön visade upp två ungar vardera i skiftet maj-juni. Paret i Översjön ruvade fortfarande vid den tidpunkten. När vi summerar årets storlomshäckningar, kan vi emellertid konstatera att endast en unge nådde flygg ålder, detta vid Säbysjön. Paret vid Översjön visade aldrig upp några ungar.

Storlomsfamiljen med stor unge i Säbysjön. Utgör årets enda flygga unge på Järvafältet. Foto: Kjell Jonsson

Svarthakedopping

Även i år häckade ett par vid Hjulsta vattenpark, som under flera år utgjort den enda säkra lokalen för häckande svarthakedoppingar på Järvafältet.

I år fick vi äntligen uppleva en häckning på norra delen av Järvafältet, detta vid Järfälla kyrkdamm. Utgör första häckningen på norra Järvafältet sedan år 2005.

Paret vid kyrkdammen lyckades till o m ruva fram en sk andrakull, vilket verkar vara tämligen ovanligt. Läs gärna mer om dessa svarthakedoppingars framgångsrika häckning på annan plats i detta JOK-blad.

Svarthakedoppingar observerades under häckningstid även vid Ravalen och Säbysjön, men inga tecken finns på någon lyckad häckning vid dessa lokaler.

Trana

I år noterades Järvafältets andra häckning av tranor, vilken genomfördes vid Väsby sjöäng. Rastande och födosökande tranor observerades i år betydligt mer ofta än tidigare och stationära tranpar fanns förutom vid Väsby sjöäng också vid norra delen av 30-meterskärret.

Tyvärr slutade tranparets häckningsförsök vid Väsby sjöäng mycket trist eftersom deras enda unge saknades från mitten av juli. Mest troligt är att tranungen drabbats av någon predator, möjligen räv.

Trana med unge i Väsby sjöäng. Foto: Nils Eng

Rördrom

För tredje året i rad häckade rördrommar vid sydvästra delen av Säbysjön och även i år blev två ungar flygga. Under slutet av juni och början av juli var rördrommarna relativt lättskådade, vilket uppskattades av både JOKare och många tillresta skådare.

Rördrom vid Säbysjöns fågeltorn. Foto: Olle Bernard

Bivråk

Ingen konstaterad häckning i området. Arten observerades under häckningstid och en bedömning är att 1-3 par även i år försökte häcka på norra Järvafältet.

Brun kärrhök

Vid södra delen av Säbysjön häckade även i år två par brun kärrhök och de båda paren fick tre respektive fyra ungar flygga.

Även vid Ravalen observerades vid flera tillfällen ett par brun kärrhök, men detta gick aldrig till häckning.

Fiskgjuse

Vid Säbysjön och Översjön häckade även i år ett fiskgjusepar vid vardera sjön. Vid Säbysjön resulterade detta i tre flygga ungar och vid Översjön två st.

Läs gärna mer om Säbysjöns fiskgjusehäckning på annan plats i JOK-bladet.

Ung fiskgjuse vid Säbysjön.
Foto:
Olle Bernard

Lärkfalk

Arten häckade även i år med 2-3 par på norra Järvafältet och flygg unge konstaterades vid Säbysjön.

Rörhöna

Arten häckade framgångsrikt på flera lokaler på Järvafältet och då ofta trevligt nog med flera par. Några av dessa klarade t o m av att föda upp två kullar.

Rörhöna matande unge vid Hästa groddamm.
Foto: Kjell Jonsson

Mindre strandpipare

Minst ett mindre strandpiparpar häckade i anslutning till Barkarby f d flygfält.

Dessutom häckade mindre strandpipare i Ursvik.

Skrattmå

Järvafältets största skratmåskoloni finns numera vid Råstasjön och här nådde ca 500 ungar flygg ålder.

Vid Säbysjön minskar tyvärr skratmåskolonin för varje år, främst p g a hårt predatortryck, läs räv.

I år saknades p g a rävens närvaro lyckade häckningar vid sjöns södra/västra sida (Säby gårdssidan) trots att Järfälla kommun redan under hösten utförde omfattande vassröjning för att gynna måsarna utanför Säby strandäng.

Vid Säbysjön nådde i år, trots det hårda predatortrycket, 250-300 skratmåsunger flygg ålder.

Skrattmåsunger vid Säbysjöns fågeltorn.
Foto: Olle Bernard

Hämpling

Det har under många år varit svårt att till 100 % vara säkra på att arten häckar på Järvafältet, även om observationer under häckningstid tyder på detta.

I år konstaterades emellertid att ett hämplingpar häckat, eller åtminstone gjort häckningsförsök, vid Järfälla kyrka.

Göktyteprojektet

Projektet, som omfattar uppsättning av holkar, kontroll av häckningsresultat inklusive ringmärkning av ungar, genomförs till allra största delen i Mälardalen.

På norra delen av Järvafältet har projektet varit verksamt åren 2014-16 och under dessa tre år har 55 st göktyteholkar satts upp i området.

Antalet holkar har ökat för varje år, dessutom har flera holkar flyttats, för att få en så optimal placering som möjligt för göktyterna.

Under de år som projektet varit igång på norra Järvafältet har häckningsresultatet tyvärr inte varit så särskilt bra och totalt har bara ca fem kullar ringmärkts.

Ansvarig för göktyteprojektet på norra delen av Järvafältet är Peter Cardsjö.

I Stockholms rapportområde har hittills ca 290 st göktyteholkar satts upp.

PS: Ni missar väl inte att Erik Arbing, huvudansvarig för göktyteprojektet, kommer och berättar - om sin favoritfågel på JOKs innekväll den 4/10.

Ringmärkning av göktyteungar år 2016.
Foton:
Katarina Ekestubbe

Unik boplacering

På ett av trappstegen i Säbysjöns fågeltorn upptäcktes den 30/5 ett prydligt utformat fågelbo.

Den första tanken var att någon hittat boet på marken utefter stigen till tornet och av någon anledning valt att placera detta i trappan.

Dessa tankar visade sig dock vara helt fel, för bara någon dag senare innehöll boet två ägg och under de närmaste dagarna ökade antalet ägg till sju.

Det visade sig att ett björktrastpar valt denna minst sagt unika plats att bo på.

Funderingar fanns på att försöka flytta boet med ägg till en närliggande buske, men detta visade sig vara omöjligt utan att skada boet eftersom dess botten fastmurats med lera till trappans stålkonstruktion.

För att uppmärksamma besökare om boet i trappan, sattes information upp med en vädjan om att försöka minimera störningarna för fåglarna, en uppmaning som fungerade otroligt bra.

Björktrastarnas sista ägg lades under förmiddagen den 3/6, samtidigt som tornet besöktes av flera skolklasser. Elevernas intresse för boet med äggen var minst sagt stort och kanske kom denna upplevelse att utgöra starten för någon av de unga till ett begynnande stort fågelintresse.

Den ruvande honan blev alltmer förtrogen med tornets besökare och så småningom lämnade hon boet först när någon trampade på just det steg som boet vilade på. Till slut låg hon ofta kvar i boet när man passerade henne i trappan. Detta gällde framför allt vissa JOK-are, som hon förmodligen lärt sig känna igen som riktiga fågelvänner.

Den 5/6 överraskades såväl skådare som den ruvande trasten av att ett antal hundar, typ kraftiga vakhundar, skulle öva på att gå i en trappa av gallerdurkstyp. Någon ansvarig hade ansett att trappan i Säbysjöns fågeltorn var lämplig för denna övning.

Hundaktiviteten hade dessutom placerats på en söndag, då man borde kunnat räkna ut att ett fågeltorn är välbesökt.

Risken för en kollision, mellan fågeltornsbesökare och de stora tuffa hundarnas ägare/skötare, var uppenbar. Efter en liten diskussion avbröt emellertid "hundfolket" övningen och björktrasthonan kunde åter fortsätta ruva i lugn och ro.

Den 13/6 fanns bara fem ägg kvar i boet och misstankarna gick till att någon kråkfågel upptäckt äggen i det tämligen oskyddade boet. Risken för att resterande ägg skulle försvinna samma väg kändes just då som stor.

Dagen därpå hade emellertid de första två ungarna kläckts fram och några dagar senare fanns fyra ungar i boet. Den minsta av dessa saknades efter ytterligare några dagar och från den 20/6 fanns tre mycket hungliga ungar kvar.

Björktrastparet kämpade på och matade som bara den. Ungarna växte mycket snabbt och den 27/6 lämnade den tredje och sista ungen boet.

Boets något unikt valda placering var kanske inte lika dålig som den inledningsvis verkade.

Paret lade sju ägg, vilket t o m verkar vara flera än normalt, och av dessa blev i all fall tre ungar flygga. Häckningsresultatet bör väl kanske inte vara alltför dåligt i björktrastarnas värld.

Framtiden lär väl visa om björktrastparet anser att deras boplacering var så bra, att man kommer tillbaka nästa år för att häcka i fågeltornets trappa.

Björktrasthäckning i fågeltornets trappa. Foton: Olle Bernard t v och mitt, Nils Eng t h.

Annan udda boplats

I 30-metersparkeringens ihåliga vägboms stålkonstruktion valde ett blåmespar att försöka häcka. Allt såg bra ut, men då visade det sig att Järfälla kommun beslutat att måla om den gul-röda bommen.

Genom JOKs insats valde kommunen att skjuta upp målningsarbetet någon vecka, så att blåmeshäckningen kunde slutföras.

Blåmes.
Foto:
Olle
Bernard

Järvafältsrariteter 22 mars – 31 augusti

Mandarinand

Den 8/5 upptäcktes två mandarinänder, båda hannar, i Järfälla kyrkdamm. Arten har sannolikt aldrig tidigare observerats på Järvafältet. Mandarinänder har häckat vid flera tillfällen i landet inklusive i Stockholmsområdet.

Ägretthäger

Järvafältets genom tiderna 5:e ägretthäger rastade på Säby strandäng och vid Säby gårds kanal den 12/5.

Ägretthäger vid Säby strandäng.
Foto: Olle Bernard

Vit stork

Den 3/5 sträckte en vit stork mycket snabbt mot söder över Säbysjön.

Röd glada

En röd glada sträckte på tämligen hög höjd över 30-meterskärret den 10/4 och den 30/4 sträckte ytterligare en röd glada mot söder över samma lokal.

Stäpphök

En stäpphök (ålder 2K) provianterade vid Säby strandäng den 17/4.

Stäpphök jagad av tofsvipa vid Säby strandäng.
Foto: Kim Alpgård

Aftonfalk

En hanne aftonfalk observerades jagande över Finnängen den 17/5.

Någon timme senare upptäcktes samma aftonfalkshanne, igenkänd med jacket i höger vinge, vid norra delen av Fysingen. Där stannade den vackra falcken under några få dagar.

Födosökande aftonfalk vid Finnängen.
Foto: Kjell Jonsson

Småfläckig sumphöna

Den 1/5 upptäcktes årets första småfläckiga sumphöna vid både 30-meterskärret och Säby strandäng. Därefter hördes två sumphöns vid Säby strandäng till den 8/5, en av dessa kvar t o m den 24/5.

Småfläckig sumphöna på Säby strandäng.
Foto: Krisztian Budavari

Mindre sumphöna

Den 13/6 upptäcktes en mindre sumphöna vid sydvästra delen av Ravalen, vilket utgör första fyndet av arten på Järvafältet. Den mindre sumphönan kunde höras på lokalen t o m den 2/7. Läs gärna mer om detta första fynd på annan plats i JOK-bladet.

Kornknarr

Den 22/5 hördes en kornknarr vid Säby strandäng. Utgör årets enda fynd av arten på Järvafältet.

Kustpipare

Tillsammans med en grupp myrspovar sträckte 2 st kustpipare över Säbysjön den 4/8. Dessutom sträckte totalt 7 st kustpipare över 30-meters den 9/8 och 11/8.

Kärrensäppa

En grupp med 10 st kärrensäppor passerade förbi Säbysjöns fågeltorn den 12/7.

Myrspov

Den 30/4 var 3 st myrspovar på väg att landa i 30-meterskärret, men ändrade sig och sträckte vidare. Över Säbysjön sträckte 14 st myrspovar den 4/8 och ytterligare 9 st den 11/8.

Myrsnäppa

På Säby strandäng upptäcktes en rastande myrsnäppa den 25/5.

Myrsnäppan, som stannade kvar på strandängen t o m den 29/5, är en mycket sällsynt gäst på Järvafältet.

Myrsnäppa på Säby strandäng.
Foto: Olle Bernard

Busksångare

På kvällen den 31/5 upptäcktes en busksångare vid Ballstaån, väster om Järfälla kyrkpark. Fågeln fanns kvar på lokalen åtminstone t o m den 22/6.

Rara rastande änder och doppingar på Järvafältet

Vid många tillfällen har rara änder observerats på Järvafältet, men då ofta bara som förbisträckande. Under åren har emellertid flera sällsynta änder och doppingar också valt att rasta i områdets sjöar.

Det hade givetvis varit trevligt att få presentera dessa observationer med bilder, men eftersom flera av obsarna är tämligen gamla, saknas tyvärr foton på de aktuella fåglarna. Möjligheten till att fota fåglar har utvecklats mycket stort under det senaste decenniet.

Här följer en presentation över flertalet av Järvafältets rastande rara änder och doppingar. Finns det andra observationer, än de som ingår i presentation nedan av rastande rara änder, får du gärna informera JOK-bladet.

Gravand

Vid endast tre tillfällen har gravänder setts rasta på Järvafältet, samtliga gånger vid Säbysjön.

1998.04.21 1 ex. södra delen av Säbysjön.

2001.09.07 1 ex. södra delen av Säbysjön.

2010.04.21 1 ex. vid Säby strandäng.

Gravand vid Säby strandäng.

Foto: Olle Bernard

Amerikansk kricka

Arten har hittills observerats på Järvafältet vid följande fem tillfällen:

1999.05.02 1 ex. hanne vid Säby strandäng.

2001.04.30 1 ex. hanne i södra delen av Säbysjön.

Utgjorde då fynd nr 6 i Sthlms rapportområde.

2003.04.14 1 ex. hanne i södra delen av Säbysjön.

2009.04.20-23 1 ex. i norra delen av 30-meters.

2015.04.23 1 ex. hanne vid Säby strandäng.

Amerikansk kricka i Säbysjön.

Foto: Olle Bernard

Rödhuvad dykand

Under åren 1972, -73 och -74 rastade varje höst en hanne rödhuvad dykand under en längre period i Säbysjön.

Hösten 1992 gästades Järvafältet åter av en hanne rödhuvad dykand. Denna individ upptäcktes först i Översjön, men valde därefter att alternera mellan Översjön och Säbysjön fram till sjöarnas islägning.

Den 1/5 1993 upptäcktes åter en rödhuvad dykandshanne i området. Denna gång i Ravalen och mycket troligt var detta samma individ som rastade i området under hösten 1992. Denna fågel flyttade från Ravalen till Säbysjön, där den stannade kvar till början av juni.

Den 12/5 1994 rastade åter en hanne rödhuvad dykand i södra delen av Säbysjön, vilket bör vara samma individ som rastat i området åren 1992-94.

Vid Lötsjön rastade en rödhuvad dykand (hanne) den 12/5 2007.

En summering av antalet rastande rödhuvade dykänder på Järvafältet visar att totalt tre st individer bör ha rastat i området. Den första under åren 1972-74, den andra under åren 1992-94 samt en tredje år 2007.

Ringand

Den 25/10 1995 upptäcktes Järvafältets första ringand, en hanne som för det mesta uppehöll sig i Översjön. Fågeln stannade kvar i området under ca en vecka och sågs då även i norra delen av Säbysjön.

Denna ringand utgjorde då landets nionde fynd av arten.

Hösten 1996 upptäcktes åter en ringand på Järvafältet, i södra delen av Säbysjön. Mycket sannolikt var detta samma individ som gästade området hösten 1995. Denna ringand, som ofta alternerade mellan Säbysjön och Översjön, stannade kvar i över en månad.

Ringand i Oxelösund.

Foto: Lars Friberg

Ejder

Endast en rastande ejder har observerats på Järvafältet och detta den 2/4 1993, då en utfärgad hanne sågs under hela dagen i södra delen av Säbysjön.

Alförrädare

Vid endast ett tillfälle har alförrädare observerats på Järvafältet och detta gäller en utfärgad hanne som rastade i Säbysjön den 14-15/4 1984.

Alfågel

Det totala antalet observerade rastande alfåglar i Järvafältets sjöar är cirka 18 st. Flertalet av dessa har setts i Säbysjön, där också områdets första rastande alfågel upptäcktes redan år 1932.

Störst rapporterade antal, som samtidigt rastat, var 7 st i norra delen av Säbysjön den 2/11 1974.

Senast alfåglar observerades i våra sjöar var hösten 2014, då en alfågel rastade i Säbysjön den 17/10 och ytterligare en i Ravalen den 22-23/11.

Rastande alfåglar har även observerats i Lötsjön (1959) och i Råstasjön (2008).

Sjöorre

Vid följande fem tillfällen har sjöorrar observerats rasta på Järvafältet:

1993.10.15-17 1 ex. hona rastade i Säbysjön.

2004.05.02 1 ex. hanne rastade i Ravalen.

2008.05.10-11 1 ex. hona rastade i Säbysjön.

2009.04.13 1 ex. hanne rastade i Ravalen.

2012.05.05 3 ex. rastade i Råstasjön.

Svärta

Endast två gånger har rastande svärtor observerats på Järvafältet, båda tillfällena vid Ravalen.

En vårobservation gjordes av två rastande hannar i Ravalen den 5/5 2012.

I mitten av november 2014 rastade en grupp med 7 st svärtor i Ravalen. En av dessa fåglar stannade kvar i cirka två veckor.

Svärtor i Ravalen.
Foto: Olle Bernard

Svarthalsad dopping

Denna i vår landsdel mycket sällsynta doppingart har observerats vid två tillfällen på Järvafältet, men detta var dock för ett stort antal år sedan.

År 1947 rastade en svarthalsad dopping i Säbysjön och ca år 1950 rastade åter en svarthalsad på samma lokal.

Svarthalsad dopping utgör fortfarande en stor raritet i Stockholmsområdet, men har dock under senare år setts rasta i bl a Ågestasjön och Hjälstaviken.

Några rastande "hybridänder"

Vitögd dykand x brunand

En hanne av denna hybrid rastade tillfälligt i Säbysjön höstarna 1993 och -95. Den aktuella fågeln liknade till mycket stor del en vitögd dykand.

Gräsand x skedand

En hybrid mellan gräsand och skedand (hanne) rastade i Säbysjön i samband med vårsträcket åren 1983, -84, -85 och 1986.

En enkel beskrivning av denna hybrid är att fågeln uppvisade en skedandskropp med ett gräsandshuvud.

Brunand x vigg

En hybrid mellan brunand och vigg (hane) rastade i Säbysjön våarna 1990, -91, -92 och -95.

Sannolikt samma individ sågs även i Råstasjön (1991, 1992, 1995) och i Lötsjön (1994) samt vid något tillfälle även i Hjälstaviken.

Några rastande icke s k spontana änder

Brudand

Vintern 2010-11 övervintrade en brudand i Stockholmsområdet och under våren 2011 besökte den också Järvafältet.

Observationer av brudanden gjordes vid Ravalen den 25/3 samt vid Igelbäcken (Kista) den 8-13/4.

Brudand vid Ravalens utlopp.
Foto: Olle Bernard

Mandarinand

Vid Järfälla kyrkparksdamm rastade två mandarinänder (båda hannar) den 8/5 2016.

Arten har vid något tillfälle häckat i Stockholmsområdet, men sannolikt aldrig tidigare observerats på Järvafältet.

En av mandarinänderna i Järfälla kyrkdamm.
Foto: Clas Cronlund

Naturvård — utförd och planerad

Betande djur

För att Järvafältets ytor inte ska växa igen krävs många betande djur. Naturvårdsarbetande kor och hästar finns lyckligtvis fortfarande i relativt gott antal vid flera av områdets gårdar samt vid 30-meterskärret.

Vid Säby gård restaureras just nu det gamla stallet och dessutom planeras för att bygga ett nytt stall väster om gården.

Samtidigt förändras driften av ridverksamheten vid Säby gård, vilken pågående arbetena med stallbyggnaderna kommer att köra på sparlåga under något år.

Så snart som möjligt räknar vi emellertid med att hästarna återkommer och det viktiga betet återgår till det normala vid Säby gård, där vid IKEA-pölen, 30-meterskärret och Säby strandäng.

Hårt arbetande naturvårdsarbetare vid ”stora ladan” Säby strandäng.

Foto: Olle Bernard

Säby strandäng

Under tidig höst utfördes slåtter på de ytor av Säby strandäng som är möjliga att köra traktor på. Traktorn var utrustad med dubbelt hjulmontage, för att kunna arbeta på strandängens lite sankare ytor.

Målsättningen är att motverka igenväxning av strandängen och dessutom erbjuda rastande fåglar som ärlor, piplärkor och kanske till och med några vidare lämplig plats för vila och födosök.

Bearbetad Säby strandäng augusti 2016.

Foto: Olle Bernard

Säby strandängens öar

Även denna höst kommer Järfälla kommun att vassröja öarna utanför Säby strandäng med sjögående maskin. Syftet är liksom tidigare att förhindra igenväxning och dessutom skapa lämpliga häcknings- och boplatssytor för framför allt sjöns skrattmåsar.

Förutom öarna kommer förhoppningsvis även vassen innanför den skåpbården att avlägsnas, där vassen som inte tidigare slagits av med hjälp av kommunens traktor.

I planeringen finns dessutom en mera omfattande insats, där kanalerna vid strandängens öar ska ses över. Om det är möjligt breddas kanalerna där så erfordras, med målsättningen att försvåra för fyrbenta predatorer att komma ut på mäsarnas häckningsöar.

Naturresevat vid Igelbäcken

Järfälla kommun arbetar enligt uppgjord tidplan med att skapa ett naturresevat för Igelbäcken på sträckan över det feld Barkarby flygfält.

Enligt tidplanen ska resevatet vara klart för invigning senast år 2018.

Provfiske i Igelbäcken

Under hösten genomförs provfiske på flera platser i Igelbäcken.

Då kontrolleras inte bara tillståndet för grönlingen, utan också andra fiskars liksom signalkräftornas förekomst i bäcken.

Igelbäcken i Sundbyberg

I början av april informerade Länsstyrelsen om att man delat ut pengar till olika naturvårdsprojekt. Bland dessa ingick att Sundbybergs kommun fick ca 600 000 kr för att restaurera en sträcka av Igelbäcken. I projektet ingår plantering av skuggande träd vid bäcken samt att dess botten ska renoveras.

Fågelrestaurangen vid 30-metersparkeringen

Under våren sådde Järfälla kommun bovete, hirs, gul sötväppling, korn, vårvete, havre, honungsvört och klöver vid fågelrestaurangen nära 30-metersparkeringen.

Eftersom solrosor vuxit dåligt under de senaste två åren, får dessa vila i år.

Nu hoppas vi på god växtlighet som resulterar i att det blir rikligt med näringsrika frön åt övervintrande småfåglar.

Fjäril- och fågelrestaurang på Sollentunas del av Järvafältet

Inför sommaren sådde Sollentuna kommun växter lämpliga för fjärilar och förhoppningsvis även för fåglar på åkern mellan Floras trädgård och Väsby sjöäng samt på en yta nära den nya parkering vid Hanstas feldskjutbana.

Igelbäckens dämme i 30-meterskärret

Under den gångna vintern snöade det mindre jämfört med under de senaste vintrarna och dessutom var nederbörden under våren mindre än normalt.

Tillsammans medförde detta att vi denna vår inte nådde upp till den nivå, som vi brukar vid dämnet och därmed också vid Säbysjön med tillhörande våtmarker.

Vårens vattennivå stannade på +18,15 (m.ö.h.), vilket är ungefär 1 dm lägre än normalt. Därmed skapades bl a mindre yta vattenspeglar vid 30-meterskärret och Säby strandäng.

På Järfälla kommuns uppdrag utför JOK sedan år 1997 arbetet med att reglera dämnet i 30-meterskärret samt protokollföra nivåer och regleringsåtgärder. Allt enligt vattendomstolens beslutade riktlinjer.

Tjuvfiske

Även i år har tjuvfiske från båtar tyvärr drabbat både Ravalen och Säbysjön.

I Ravalen konstaterades trist nog att man även fiskade med nät.

Tjuvfisket har anmälts till polis och fiskepolis i samband med det pågående brottet.

Vi tvingas säkert få fortsätta med anmälning av tjuvfiskare, för att därigenom åtminstone försöka få bort fisket från båtar.

Just fisket från båt utgör definitivt en störning för sjöarnas fågelfauna.

Båtfisket irriterar inte bara fåglarna utan försämrar också möjligheterna för de som besöker sjöarna med förhoppningen om att få uppleva ett intressant och spännande fågelliv.

Parkering norr om Hansta

Sollentuna kommun har anordnat en ny parkering norr om Hansta och söder om Bögs gård, nära den plats där det tidigare låg en skjutbana.

Parkeringen, med plats för 40-50 bilar, är belägen alldeles norr om Hansta, vilket medför en ökad tillgänglighet till detta vackra skogsområde. Dessutom avlastar den nya parkering den ibland hårt belastade parkeringen vid Bögs gård.

Algrensning i Ravalen.

Under sommaren genomfördes vid två tillfällen rensning av växter (slangalger) i norra delen av Ravalen. Totalt avlägsnade och transporterade Sollentuna kommun bort 27 ton växtmassa från sjön.

Rensning av alger i Ravalen. Foto: Mats Weiland

Råstasjön

Till Solna kommun har JOK genom Hasse Ivarsson framfört idéer och önskemål gällande skötseln av Råstasjön med närområde.

Bland förslagen finns byggandet av en utsiktsplattform på sjöns norra sida.

Nu när Råstasjön är räddad fortsätter "Nätverket Rädda Råstasjön" att arbeta med målsättningen att skapa ett naturreservat vid sjön.

TV-inspelning vid Råstasjön

Den 22/8 besökte Sveriges Television Råstasjön för att spela in "Det stora fågeläventyret", ett program om fågelskådning på flera fågellokaler i landet.

I programmet tävlar kända personer i lag med kunniga skådare i fågelskådning. Programledare är Martin Emtenas och domare Gigi Sahlstrand (JOK-are).

Programmet, som enligt planeringen ska sändas våren 2017, kommer alldeles säkert medföra bra reklam för Råstasjön. Något som kan vara positivt i det pågående arbetet med att skapa ett naturreservat vid sjön.

JOK-doppingen,

som klisterdekal, kan köpas av Karin Callmer, Olle Bernard, Roland Jarvad och Mats Weiland. Pris: 20 kr/st.

Utgör rävar en fara för fågelfaunan på norra Järvafältet?

Följande text angående rävarnas antal på norra delen av Järvafältet får gärna betecknas som ett diskussionsunderlag.

Anledningen till rubriken om rävar och fåglar i det aktuella området är att antalet häckande fåglar minskat.

Att häckningsresultatet försämrats vid främst Säbysjön, men även vid Väsby sjöäng, har konstaterats under de senaste åren.

Vid Säbysjön har skrattnåsar häckat i ett imponerande antal sedan lämpliga häckningsöar skapades utanför Säby strandäng i mitten 1990-talet.

År 2000 häckade över 2000 par vid Säby strandäng och lokalen kunde då uppvisa en av landets fem största skrattnåskolonier.

Under åren 2015 och 2016 har en eller flera rävar lyckats ta sig ut till nåsarnas häckningsöar, vilket medförde att skrattnåsarna under häckningssäsongen 2016 avstod eller avbröt sina häckningsförsök på i princip hela Säbysidan av sjön.

I Säbysjön bildas olyckligtvis varje år s k flytöar och dessa flyttas med vinden. I flera fall har flytöar strandat invid skrattnåskolonins öar, där de ofta underlättat för räv att komma ut på dessa. Ibland t o m ”torrskodd” för att enkelt fånga försvarslösa fågelungar.

Gäss och änder, som gärna väljer att häcka i nåskolonin, drabbades även de av rävarnas besök.

Det aktuella området ingår i Järvafältets naturreservat och i detta ska givetvis också rävar finnas. Man bör dock fundera en aning över djurens balans i området. Eftersom det inte finns varg, eller något annat större rovdjur på Järvafältet, utgör räven idag områdets s k topp-predator.

Det enda som väl egentligen begränsar rävarnas antal i området är, förutom tillgång på föda, trafiken och under vissa perioder även sjukdomen rävs kabb.

Med denna bakgrund, kan man ana att antalet rävar fortsätter att öka i området, så länge som det finns tillräckligt med föda i form av t ex häckande fåglar med ungar.

Vill man försöka bevara eller öka antalet lyckade häckningar för nåsar och övriga sjöfåglar vid t ex Säbysjön, finns det sannolikt bara två alternativ att tillgripa.

Det ena är att frigräva lämpliga häckningsöar med hjälp av breda kanaler och därmed göra det svårt för räven att komma ut till öarna. Det kan dock aldrig garanteras att flytöar inte bildas i sjön och att dessa ansluter till aktuella häckningsöar, vilket i så fall kan riskera att spoliara nedlagt arbete.

Alternativ nummer två är att genom jakt försöka begränsa rävarnas förekomst vid de våtmarker, sjöar och stränder där markhäckande sjöfåglar är hårdast drabbade.

Ansvar för hur fågelfaunan vid t ex Säbysjön ska räddas bör ligga hos Järfälla kommun, eftersom kommunen är ansvarig för skötseln av naturreservatet. Detta möjligen i samråd med kommunens viltvårdare.

Sens moral: Det brukar som regel fungera allra bäst när människan inte lägger sig i naturens gång, utan låter denna få sköta sig själv.

Beträffande förekomsten av räv, och flertalet andra rovdjur, har denna sedan urminnes tid tillbaka påverkats av människan. Därmed har också balansen i djurvärlden förändrats.

Räv på fågeljakt ute på öarna utanför Säby strandäng.
Foton: Olle Bernard

Det finns inte bara fåglar på Järvafältet

Dovhjort

Den 17/4 upptäcktes två dovhjortar vid 30-meterskärret. Arten är mycket sällan observerad i området, och det upplevs t o m som tveksamt om den över huvud taget setts här.

Extra märkligt var att den ena av dovhjortarna var mycket ljus, dock inte helt vit. De båda hjortarna, som var unga hannar och födda ifjol, sågs vid ytterligare några tillfällen under april-juni.

Enligt uppgift finns det fritt strövande dovhjortar norr om Stäket-Rotebroleden (väg nr 267).

Eftersom denna mycket hårt trafikerade väg byggs om under de närmaste åren och då förses med s k fauna-passager, bör detta underlätta för såväl små som stora djur som t ex dovhjortar att förflytta sig mellan Järvafältet och området norr därom.

Två dovhjortar, en extremt ljus, nära 30-meterskärret.

Foto: Lars-Erik Sarasniemi

Utter

I samband med ett kvällsbesök till den mindre sumphönan vid södra delen av Ravalen i juni upptäcktes en simmande utter nedanför sjöns södra utsiktsberg.

Uttrar utgör fortfarande en stor raritet på Järvafältet och det är hittills bara ett fåtal JOKare som lyckats ”kryssa” utter på hemmaplan.

I mitten av juni år 2006 observerades en utter vid två tillfällen i Ravalen, men då vid utloppet i norr.

Utter i Ravalen. Foto: Åke Jernberger

Mård

Under senare delen av juni observerades en mård vid några tillfällen i närheten av sjön Djupan.

Det är ingen större överraskning att det finns mård på Järvafältet, men antalet är nog relativt begränsat.

Det är sannolikt bara ett fåtal JOKare som haft lyckan att få se detta djur på ”fältet”, men att chansen finns vittnar årets observationer om.

Mård nära Djupan.

Foto: Måns Söderström

Älg

Trots det ökade besöksstrycket på norra delen av Järvafältet finns det fortfarande utrymme för skogens konung älgen här.

I området erbjuds fortfarande t o m möjligheten att se älgkalvar. En sådan uppehöll sig under sommaren söder om Säbysjön. Förhoppningsvis finns det ytterligare älgar med kalvar i området.

Faunapassagerna, som ska byggas vid Stäket-Rotebroleden, kommer förhoppningsvis utöka omsättningen av t ex älgar på norra Järvafältet.

Älgkalv nära 30-meterskärret.

Foto: Magnus Lindblom

Ormslå

på grusvägen nära Översjön.

Foto:
Peter Andersson

Öland 13 – 17 maj

Deltagare: Stig Holmstedt (ledare), Hans Jörnvall, Ann-Margreth Jörnvall, Gustav Knall (ledare), Per Olofsson, Kjell Sahlberg, Johnny Sandberg och Lasse Sunnerstig.

13/5. Eftersom huvudgruppen startade tidigt från Stockholm hann de med att skåda en stund vid Västerstadsviken och därmed få se den **brednäbbade simsnäppa** som funnits på plats där i några dagar. De noterade då också fyra **kustpipare** och tre **svarttärnor**. Samtidigt gick den från Skåne anlande Lasse Sunnerstig och jag i södra Lunden och tittade bl. a. på ett par **halsbandsflugsnappare** samt hörde en fin duett med två **kattuglehannar** mitt på ljust eftermiddag. En kvällstur med hela gruppen gav en juvenil hanne av **aftonfalk** strax väster om Stenåsa, två surrande **nattskärror** och en **morkulla** vid Ekelunda samt en **gräshoppsångare** vid Albydammarna. En mycket bra start på turen, således!

14/5. Vi började morgonen med att beskåda ett par **ängshökar** som hävdade revir väster om huset i Mellstaby. Sedan drog vi som traditionen bjuder ned till Södra udden. Här sågs dock inget särskilt utöver två **sandlöpare** och en **roskarl** så vi tog chansen och gjorde den stora turen till mellersta och norra Öland redan denna dag.

Vid Kapelludden sågs de obligatoriska **rödspovarna** och i närheten även en **röd glada**.

Egby udde var ganska tom, men vid Petgårde såg vi **pungmeshannen** samt en fin hanne av **rosenfink**.

Vid Södviken och Hallnäs udde var det skäligen fågelfattigt, men på Norra udden hade vi i alla fall en **smålom**, ett par **svärtor** och ännu en **rosenfink**.

På tillbakavägen besökte vi först Lilla Horn och här fick nu alla se **halsbandsflugsnappare**.

Sedan stannade vi vid Gårdby för **trädlärka**. Längs vägen söderut såg vi även två **röda glador** och ett par **turkduvor** innan vi gjorde en ny sväng till Södra udden för **ortolansparv** – numera dessvärre en raritet – och **blåhake**, båda vid Gamla hamnen.

Som en fin avslutning tittade vi på **fjällpiparhonan** vid Sebybadet, som nu varit på plats ända sedan jag upptäckte henne den 23 april!

15/5. Södra udden bjöd denna morgon på regn och blåst så vi åkte istället upp till Haga Park för att få se **gulhämpling**. Både hanne och hona sågs fint. Beijershamn gav inget särskilt, men i Gyngedammen låg det även i år ett par **svarthakedoppingar**, numera tyvärr rätt sällsynta på Öland. Desto vanligare är nu **gråhakedoppingen** av vilken art vi såg tre par i Mörbylångas sockerbruksdammar.

Vid Risinge fanns en **mosnäppa** och några hörde en **trädlärka** på avstånd.

I den nordligaste av Kastlösadammarna verkade det häcka ett par **mindre strandpipare**, sannerligen ganska ovanliga på ön! Här noterades även en **svartsnäppa** samt i den sydligaste dammen två **gråhakedoppingar** och flera **backsvalar**.

Roskarl på södra udden Ottenby.
Foto: Olle Bernard

Nu vidtog en jakt på en **stäpphök** och fågeln, en hanne, sågs som hastigast av passagerarna i den ena bilen. Tröstpris för övriga var ett **ängshökspår** i samma område.

Återkomna till Södra udden fick vi se infångade och uppvisade **gräshoppsångare** och **halsbandsflugsnappare**. Norra lunden gav en sjungande **mindre flugsnappare** på det vanliga stället i början av Ljungbackavägen. Vid Karl X:s mur fanns ännu inga höksångare, medan Grönhögen gav exkursionsnya **silltrut**, **rörsångare** och **svart rödstjärt**.

Avslutningsvis begav vi oss upp till Möckelmossen för att titta på en ny **aftonfalk**, denna gång en fin hanne, som kurade i blåsten bakom en stenmur.

16/5. Förbi Södra udden sträckte stora mängder **vitkindade gäss**, men just inte så mycket mer av större intresse. Vi åkte därför till Össby och tittade på en **bläsgås** i en flock med grågäss. Därefter följde vi de sträckande **vitkindade gässen** från Gräsgårds hamn. Några såg även minst fyra **prutgäss** i flockarna. Görans dämme var detta år ganska fågelfattigt, men vi lyckades i alla fall att få se tre **årtor** samt det stationära **sångsvanparet**.

Sedan blev det snabb förflyttning till Västerstadsviken där det nu också hittats en **tereksnäppa**. Den gick fint nära tornet, alldeles invid den **brednäbbade simsnäppan**! En **småsnäppa** och fyra **mosnäppor** sågs också. Vi avslutade med ytterligare några **mosnäppor** vid Beijershamn innan regn omöjliggjorde fortsatt skådande denna dag.

17/5. Vi började i Södra lunden där vi fick se resans tredje **aftonfalk**, även denna gång en hanne, samt både **mindre flugsnappare** och **halsbandsflugsnappare**. Turen avslutades på Södra udden med **brun glada**, **sillgrissla**, **tordmule**, **kustsnäppa** samt mängder av sträckande **vitkindade gäss**. Totalt noterade vi 154 arter.

Stig Holmstedt

Järvafältsaktiviteter våren 2016

Fågelturnskampen 7 maj

Den 7/5 genomfördes "Fågelturnskampen" som utgör en årlig landskamp mellan ett antal fågelturn i Sverige, Finland och Danmark.

JOK deltog som vanligt genom att räkna de fåglar (arter) som observerades från Säbysjöns fågelturn.

I år blev det 66 arter, vilket utgör det näst bästa resultatet som noterats vid turnen. Hittills högsta antal nåddes år 2012, ett år då vi inte hade en ljudstark skrattmåskoloni alldeles invid turnen som överröstade många sjungande småfåglar i turnens närområde.

Björn Wester och Tommy Carlsson tjänstgjorde som utmärkta lagledare för "Team JOK", i vilket 20-25 medlemmar ingick under varierande del av dagen.

Skrattmåsk och kanadagäss vid fågelturnen.
Foto: Olle Bernard

Fågelskådningens dag 8 maj

Ett tråkigt väder med kyla och frisk nordvind, kompletterat med lite duggregn bidrog att endast nio deltagare ställde upp på "Fågelskådningens dag" den 8/5.

Med Rikard Dahlén som guide besöktes Ravalen och Väsby sjöäng. Den senare lokalen bjöd på bra obsar av trana, sångsvan, skedand, brunand, snatterand, kricka, tofsvipa, enkelbeckasin, grönbena och en brushanne (hona).

Skedandspar vid Väsby sjöäng.
Foto: Kjell Jonsson

Nattsångarexkursion på Järvafältet, 2 gånger i maj

Årets antal av nattsångarexkursioner drabbades tyvärr lite väl mycket av ledarens alltför många arbetsresor, men exkursioner genomfördes i alla fall vid två tillfällen, den 17 och 31 maj.

Intresset är fortsatt stort och den 31 maj, i ett härligt försommarsväder, var vi hela 31 personer som var ute och lyssnade. Förhoppningsvis blir det lättare för min del arbetsmässigt under nästa år och målet är att få till vandringar under hela maj och kanske också första tisdagen i juni.

Årets vandringar bjöd som vanligt på fina möjligheter att lyssna på många olika sångare som lövsångare, svarthätta, grönsångare, trädgårdssångare och rörsångare, men lustigt nog ingen sävsångare.

Däremot fick vi den 31/5 fin möjlighet till att lyssna på den för dagen mycket samarbetsvilliga kärrensångaren i Järfälla kyrkdammsområde.

Att det samma dag, fast vid annan tidpunkt, upptäcktes en busksångare tvärs över vägen vid kyrkdammen gör ju inte saken sämre, även om vi inte lyckades få med den vid exkursionen.

Förutom sångarna var det bra hörobs på gärdsmyg och på den typiskt nattsjungande näktergalen, som bjöd på bra uppvisningar på flera olika ställen.

Såväl svartvit som grå flugsnappare och sävsparv observerades liksom svarthakedopping och rörhöna.

Relativt ont om svalor och tyvärr blev det ingen back-svala i år.

Rördrommen hade ännu inte börjat visa upp sig och småfläckiga sumphönan gäckade oss, men det blir säkert nya möjligheter nästa år.

Ulf Svahn

PS: Bild från kvällsvandring finns på sida 18.

Näktergal vid
Säby strandäng.
Foto: Björn Jansson

Söndagsvandringar

Under våren genomfördes fyra söndagsvandringar, alla med start från Väsby gård och med Bengt Sundberg som ledare.

Vid vårens sista vandring deltog ca 45 fågelintresserade. Ett mycket imponerande och glädjande stort antal.

Vinterfågelmätningar

JOK planerar att även kommande vinter anordna fågelmatningar på Järvafältet.

Liksom föregående vinter blir det fem matningar och dessa finner du även i år söder om Säbysjön, norr om Säby gård, norr om Ravalen (ett samarbete med Sol-lentuna kommun), väster om Fäboda gård samt nära Mulltorps parkering.

Med pengar ur klubbkassan försöker klubben bekosta en stor del av matningarna, men det krävs stöttning av medlemmarna för att matningarna ska fungera på allra bästa sätt.

Föregående vinter blev extra kostsam eftersom klubben tvingades ersätta fågelplanscher vid matningarna med nya. De gamla var urblekta och visade därför inte upp fåglarna i deras rätta färger.

Ett problem uppstod då eftersom den gamla typen av plansch inte längre producerades.

JOK hittade emellertid under föregående vinter en ny modell av vinterfågelpanscher, utförda av den för många kända fågelmålaren/konstnären Lars Jonsson. Klubbens utgift för fem nya planscher, som dessutom plastades in, blev totalt 5 000 kr. Förhoppningsvis behåller de nya planscher färgen längre än de tidigare, något som vi tyvärr ännu inte vet, utan bara kan hålla tummarna för.

Den nya fågelplanschen gjorde premiär redan förra vintern. Hans Karlsson och Anders Lindberg arbetade som plansch uppsättare. Foto: Olle Bernard

JOKs kvällsexkursion besöker Säby strandäng. Foto: Johan Wallin

Vill du ha JOK-bladet i datorn?

Erbjudandet att få JOK-bladet till sin dator, istället för som traditionell pappersupplaga via posten, är fortfarande aktuellt. Frågan har aktualiserats på grund av de kostnader som vi har för tryck och porto av JOK-bladet, men även utifrån ett miljöskäl. Om du önskar JOK-bladet i datorn, så anmäler du dig via hemsidan "kontakt" längst ned på förstasidan och välj Clas Cronlund som mottagare.

Vi har sedan 1991 lyckats hålla klubben medlemsavgift på en relativt låg nivå, trots att våra utgifter hela tiden ökat. Detta har klarats av genom bl a ideellt arbete vid Naturskolans kafé samt många medlemmars generösa bidrag.

Inkomsten från det ideella arbetet, tillsammans med de ekonomiska bidragen, nyttjas främst till inköp av fågelmat m m.

Förhoppningsvis består generositeten, precis som storleken på JOKs medlemsavgift, bara 50 kr även under år 2017.

(JOKs Plusgironummer: 580 132-9).

Ansvariga för JOKs matningar under kommande vinter är:

Söder om Säbysjön och norr om Säby gård:

Tommy Carlsson, Hans Karlsson och Olle Bernard.

Norr om Ravalen: "Matte" Weiland.

Fäboda och Mulltorp:

Bo Hallman och Björn Wester.

Vi väntar fortfarande på att få en hyfsat stationär gråspett vid någon av våra fågelmatningar. Gråspettsfoto från Hjälstavikens matning: Lars-Erik Sarasniemi.

Naturskolans kafé, Väsby gård.

Under hösten hålls kaféet vid Väsby gård öppet samtliga söndagar t o m den 27/11, med undantag för den 6/11 (Allhelgonadagen).

OBS!

JOK ansvarar för fiket den 16/10 och 13/11.

Öppettid. 11-15.

Välkomna!

JOK:s innekvällar hösten 2016

Göktyta

4 oktober (tisdag)

Erik Arbinger från Mariefred, som är en av landets största experter på göktytor, berättar och visar bilder om denna mycket spännande och lite säregna fågel. Erik kommer dessutom att visa holkar samt ge tips och idéer på hur du kan gynna göktytan.

Trinidad - Tobago

1 november (tisdag)

Dubbelöarna, som länge var en brittiskt koloni, är ett drömmål för alla som har suttit som klistrade när Jan Lindblad på sitt karaktäristiska sätt beskrev de röda ibisarna, då dessa gick in för nattkvist ute i träskan.

Ulf Svahn bjuder oss med på en resa till den för många ganska främmande del av världen.

Innekvällarna äger rum på Naturskolan vid Väsby gård (norra Järvafältet) med början kl 19.00.

Parkering vid Bögs gård, därefter en kilometers uppfriskande promenad.

Klubben bjuder på fika med dopp efter föredragen/bildvisningarna!

Nya medlemmar hälsas varmt välkomna:

Monica Ahlberg, Stockholm
Birger Andersson, Järfälla
Peter Andersson, Järfälla
Berith Cederqwist, Järfälla
Björn Ehnage, Bromma
Eva Eriksson, Järfälla
Gunilla Eriksson, Järfälla
Johnny Eriksson, Upplands Väsby
Nils Eriksson, Järfälla
Mattias Järvinen, Kista
Karin Larsson, Solna
Björn Le Norman, Sollentuna

Rolf Lamborn, Sollentuna
Gerda Lamborn, Sollentuna
Gunvor Lydin, Järfälla
Christer Nordstrand, Järfälla
Kerstin Nordstrand, Järfälla
Eira Nordström Källström, Solna
Klas Reimers, Stockholm
Bo Santesson, Järfälla
Birgitta Vangbo, Järfälla
Monica Weman Kronstedt, Sollentuna
Birgitta Wester, Sollentuna

Bonusbilder från Närke

Buskskvätta matar gökunge. Foto: Mats Weiland

Det ryktas att...

Redaktören funderar på att satsa på burfåglar. Foto: Mr Selfie

Gäddorna i Säbysjön försöker fly från fiskgjusen genom att klättra upp i träden. Foto: Kjell Jonsson

Huset i Ursvik där JOK föddes måste givetvis K-märkas. Foto: Kjell Jonsson

när **Holger Stenson** och **Lasse Imby** besökte Säby strandäng bar det sig inte bättre än att man tog med sig fel plastpåse från bilen.

När det var fikatid, och det var dags för att plocka fram kaffet med tillbehör, visade det sig att Hässelbyhjältarnas påse inte innehöll vad som förväntades, utan istället bilens startkablarna.

Har någon någonsin drabbats av en sämre start på en fikarast, trots startkablarna? Måste väl åtminstone vara nytt JOK-rekord.

Tommy Carlsson söker en äldre sk tjoek-TV inför kommande hockeysäsong.

Orsaken är att Tommy mycket otaktiskt inhandlade en modern värsting-TV mitt under vårens finalspel. Ett suveränt fiasko-köp eftersom den nya TV:n inte klarade av att visa matcher då Tommys favoritlag Skellefteå AIK vinner, något som den gamla TV:n inte hade några som helst problem med. Har du en tjoek-TV över, så slå en signal till Tommy.

Bengt Sundberg var rejält tacksam för att det var snöblask i luften, då det var dags för söndagsvandring den 24/4. Trots det urusla vårvädret slöt ca 45 personer upp till vandringen.

Hur många hade då inte kommit om vädret varit det perfekta? Kanske t o m så många så att vandrarfenomenet "Benke" blivit lite hes av att överrösta sin trupp med utrop av alla arter. Dessutom säkert en aning småsvettigt över att försöka hänga med i de ivriga skådarernas tempo.

Michael Norman tjuvtränar sträckräkning på jobbet, vilket mycket tydligt framgick i ett nyhetsinslag på TV. Där hade Michael dock fått ersätta sträckande fåglar med förbiillande bilar och då framför allt sådana som olagligt framfördes med dubbdäck på Fleminggatan.

Gunnar Siljestrand satt nytt rekord på att skicka JOK-larm. På bara två minuter lyckades Gunnar få iväg åtta larm. Och då befann han sig ändå i Hanstaskogen, en plats dit mobilnätet ännu inte kommit. Vi räknar med att Gunnar inom kort får ett generöst erbjudande om anställning som resursförstärkning hos företaget "SOS-alarm".

cykelfantomen **Per Lundkvist** handplockats till att vara fotomodell i samband med introduktionen av en ny terränggående rullator.

Eftersom modellfotandet genomfördes på stigen ut till Säbysjöns fågeltorn anar vännen av ordning "ugglor i mossen". Kan det möjligen vara så att rullatortillverkaren valt fotograferingsplats, för att denne tror sig om att ha en stor kundkrets bland de lite äldre JOKarna?

"**Matte**" **Weiland** har meddelat att han har så mycket vildsvin vid torpet i Närke att det bör räcka till en rejäl klassisk "grisfest" i ökad spansk stil. Givetvis kompletterat med flamenco och kastanjetter, allt nersköljt med en massa sangria.

att **JOK-bladets redaktör** funderar på att börja satsa på burfåglar. Dessa kan ju inte flyga iväg och bör därför vara mycket lättare att såväl arta som att fotografera. Se bild ovan t v.

Håkan Dehlin inte fick komma med på Lasse Imbys sommarexkursion till Gotland.

Kan kanske bero att resan var fullbokad, eller också på att Håkan inte erhållit godkänt betyg i Imbys grundkurs "Fåglar 1".

Föreslår att Håkan prioriterar Lasses grundkurs kommande vinter, för då väntar alldeles säkert det vackra Gotland på en nyexaminerad Håkan nästa sommar.

det växer gäddor i träden vid Säbysjön. I alla fall försöker **Kjell Jonssons** kamera övertyga oss om detta. Alternativt försöker gäddorna fly från gjusarna genom att klättra upp i träden. Se bild ovan!

många under sommaren mött **Hans Bister** krypande ute i naturen. En del trodde att han låg på magen för att fotografera små rara blommor.

JOK-bladet är dock mer oroat för att Hans lite låga och lätt framåtböjda position beror på att han, liksom en viss känd herr Lindeman, knäppt ihop västen med gylfen.

JOK arbetar hårt för att ett hyreshus i Ursvik ska K-märkas. Och varför då?

Jo, för i lägenheten till höger på första våningen, (familjen Franzéns bostad) bildades JOK år 1961. Se bild ovan t h.